VOŠNJAK - PISATELJ, DRAMATIK ....
KORESPONDENCA

Vošnjakova korespondenca in Matica Slovenska

Ker je bil pokojni dr. Vošnjak eden izmed "najagilnejših naših mož v zadnji tretjini 19. stoletja, bo ta korespondenca zelo važna za spoznavanje one dobe slovenske zgodovine. Publikacija bo naravno obsegala dva dela: I. Pisma, ki so jih drugi pisali Vošnjaku; II. Pisma, ki jih je pisal Vošnjak. Dopisovali so Vošnjaku A. Aškerc, dr. J. Bleiweis, dr. Costa, A. Einspieler, Fr. Govekar, Iv. Hribar, grof Hohenwart, dr. B. Ipavec, Jurčič, dr. G. Krek, Fr. Levstik, dr. F. Sernec, Stritar, L. Svetec, Tomšič, A. Trstenjak, dr. P. Turner, baron Winkler" in mnogi drugi. "Matica Slovenska se obrača s tem do vseh, ki hranijo katero Vošnjakovo pismo, s prošnjo, da bi blagovolili to korespondenco za omenjeno Matičino publikacijo dati na razpolago. Naravno je, da se bo iz te korespondence, kolikor se tiče še živečih oseb, izločilo vse, kar bi segalo v čisto privatno življenje ali tangiralo osebno čast z ene ali druge strani". *

Fram, 7. januarja 1907

Vele častiti gospod doktor
Preblagi mi prijatelj!

Iskrena Vam hvala za Vaše ljubeznjivo pismo, v vaše 74. leto pa Vas spremljajo moje naj boljše in naj srčnejše želje. Bog Vas živi še leta zdravega in čilega!

Pri tej priliki pa ne morem si kaj, da bi Vas sopet ne prosil: zberite in uredite vse svoje spise! Vi ste spisali toliko lepega in koristnega, bi pač škoda bilo, ako bi se kaj pozgubilo ali popačilo, kar se rado dogaja. Na vaše prigovarjanje sem res začel pisati svoje spomine, pa ne vem kaj je bilo, da tako nerodno napredujem in vendar prepričan sem, da Vaše starosti ne doživim, akoprem sedaj stopiti v 66. leto. Vi ste torej 8 let starejši. Pač velika sreča je, da imate še vedno dobre oči, tako lahko čitate in pišete brez druge pomoči, ko pa pride spomlad, se je bodete sopet veselili pri opravkih v lepem vinogrado. Jaz imam za to leto še mnogo gospodarskih skrbij tako v Framu kakor v Mariboru. V Framu se mi zgobi precejšni kos vinograda, pripravit imam za dovažanje gnoja in komposta vspenjačo, v Mariboru dovršim vse nasade in treba zidat viničarijo, ker z enimi viničarji ne morem opravljati 8 oralov amerikanskega nasada. Menda je bila velika neumnost, da sem na stara leta si nakopal takšnih skrbij in težav. Pa da bi le mogel dovršiti vse to delo res v pravi prid našemu narodu.

Kakšne bodo naše volitve v novi državni zbor?! Tam bo hudi ravs in kavs med liberalci in klerikalci. Bodočnost pa je v mladih.

Da zdrav sanjete srečno in veselo.

Vselej Vaš iskreni častilec P. Turner. *

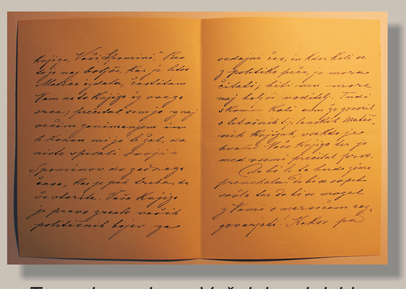

Turnerjevo pismo Vošnjaku ob izidu Spominov, 15. 3. 1907

Benjamin Ipavec

Dr. Janko Sernec

Josip Jurčič

Dr. Pavel Turner

** Prepisano pismo Turnerja Vošnjaku*

VOŠNJAK - PISATELJ, DRAMATIK ...

PROZA

Josip Vošnjak se je uveljavil tudi v leposlovju. Dobro je poznal Shakespeara, nemško klasično in francosko poromantično slovstvo, spoznaval je tudi rusko. V Kranju je začel pisati tragedijo v verzih, vendar jo je po nasvetu Luke Svetca opustil. Nekaj ljudskih pesmi iz slovenjebistriške okolice je poslal v objavo Slovenskemu gospodarju. V Slovenskem narodu je pod psevdonimom J. Skalec objavil noveli Prvi poljub in Na črni zemlji. Iz življenja štajerskega meščanstva je zajel snov za avtobiografski roman Pobratimi. Vzporedno s temi so nastajale ljudske povesti, ki jih je objavljal pri Mohorjevi družbi. Pod ruskim vplivom je hotel reformirati mohorsko povest, ki naj bi posegla v ljudsko življenje in pomagala z neposrednimi vzgojnimi nauki, takšne so Troje angelsko češčenje, Navzgor-navzdol, Ti očeta do praga, sin tebe čez prag, Dva soseda, Obsojen, Blagor usmiljenim, Blagor žalostnim in Blagor mirnim.

Današnji Trg svobode s Knjižnico Josipa Vošnjaka na stari razglednici

Slovenska Bistrica s Pohorjem na stari razglednici

"Začetkom decembra 1861. leta se je preselil v Slovensko Bistrico, kjer je bil imenovan za okrajnega zdravnika. Tu v ponemčenem mesteci s sicer slovensko, a prav nič prebujeno okolico, začelo se je tisto uporno delovanje za narodne pravice, ktero je končno obrodilo obilo sadu. To navdušeno, neumorno, a silno težavno delovanje opisal je v svojem zanimivem romanu "Pobratimi", v kterem se zrcali imenitni del štajersko-slovenske zgodovine." *

(odlomek iz Pobratimi)

"Ko se je mlinar vrnil sta se začela pogovarjati o narodnih stvareh. Mlinar je pripovedoval, da nikdar ni hodil v šolo, in da se je sam naučil brati in pisati, zadnje po tiskanih črkah, zato mu pisava okorno teče. Potem je iz omarice privlekel cel kup knjig, "Drobtinic" in drugih. Dejal je, da bi jih rad imel še več, ker jih posoja ljudem, ki jih zelo radi berejo. Mislil je že napraviti bralno društvo, pa ne ve, kako. Devin mu je obljubil, da bo sestavil pravila in pomagal s knjigami in časniki. …

… Vstopilo je več mož, sosedov, nekateri s knjigami, ki so jih vračali mlinarju. Posedli so po klopeh in ugibali med sabo, kaj naj pomeni ta gosposki obisk. Devin jih je pohvalil, ker radi berejo slovenske knjige in mlinar je pritrdil: "Seve, seve." Zdaj se je Devinu zdel pravi trenutek za narodno agitacijo med preprostim ljudstvom. "Poslušajte me, možje!" je dejal s krepkim glasom, da so vsi umolknili in napeli svoja ušesa. Devin je začel govoriti o srečnih starodavnih časih, ko je bil Slovenec sam svoj gospod na svoji zemlji, ko je bil vse Slovence združil in vladal mogočni kralj Samo. Potem je slikal grozne čase suženjstva pod tujim nasiljem. Toda tudi Slovencem je zasijalo sonce svobode in spone stoletne sužnosti leže raztrgane na tleh. Z navdušenimi besedami je poudarjal, da bomo le tedaj vredni sinovi svojega naroda, če bomo branili njegove pravice in z vsemi svojimi močmi skrbeli za blaginjo in srečo naroda. "Nobena žrtev," tako je Devin končal s povzdignjenim glasom, "nam ne sme biti prevelika, noben boj prehud, kadar nas kliče narodna dolžnost. Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti!" Devin je končal, oči so mu žarele, v hiši je vse molčalo, le mlinar je polglasno mrmral: "Seve, seve." Kmetje pa so se gledali in poznalo se jim je na obrazih, da jim je vse to, kar so slišali, neznana stvar. Devin je pričakoval, da mu bodo možje glasno in navdušeno pritrjevali, toda vztrajali so drug za drugim in se zmuznili iz hiše. Devin je ostal sam z mlinarjem in starka v kotu je kašljala in molila, Rezika pa je strmeče gledala doktorja, ki je znal tako lepo in gladko govoriti. "Seve, seve," seje oglasil mlinar. "Naši ljudje še nikdar niso česa takega slišali, pa se bodo že zavedeli." …

"Čitalnica!" je šumelo po mestu." **

---

* *Zbrani dramatični in pripovedni spisi, str. II*

** *Pobratimi, str. 97-102*

VOŠNJAK - PISATELJ, DRAMATIK ....
PROZA

Pogled na Slovensko Bistrico leta1903

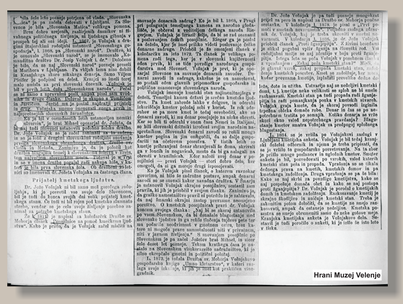

Dr. Jože Vošnjak, Koledar Mohorjeve družbe, str. 50-56, leto 1913

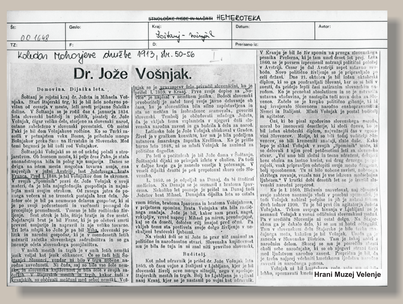

Dr. Jože Vošnjak, Koledar Mohorjeve družbe, str. 50-56, leto 1913

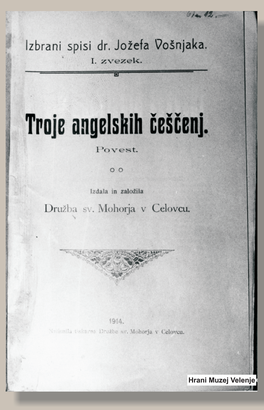

Troje angelskih češenj - naslovnica

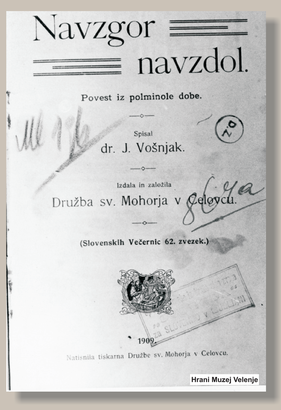

Navzgor, navzdol - naslovnica

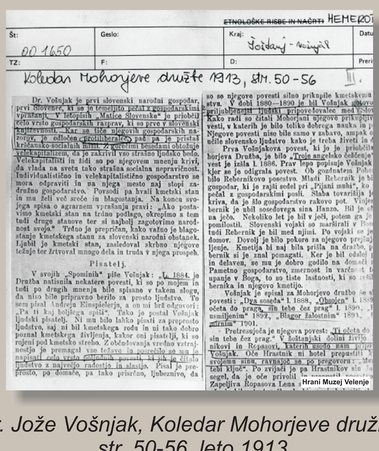

Dr. Jože Vošnjak, Koledar Mohorjeve družbe, str. 50-56, leto 1913

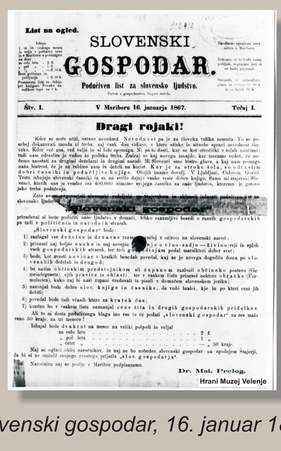

Slovenski gospodar, 16. januar 1867

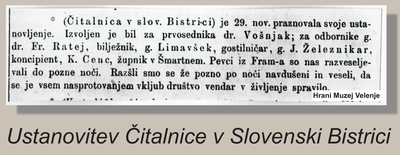

Ustanovitev Čitalnice v Slovenski Bistrici